

Man kan ikke længere leve af at give kærlighed

Af Malene Fenger-Grøndahl.

Bragt med tilladelse fra Information, hvor den blev bragt den 24. august 2016.

Familien Blom Christensen har været gårdsangere i tre generationer. Farfar Adolf nød friheden ved det omrejsende liv i første halvdel af 1900-tallet. Far Herman endte som en af velfærdsstatens utilpassede i et socialt boligbyggeri i 1980'erne. Sønnen Sonni passer sit skånejob i et samfund, der ikke længere har plads til skæve eksistenser. Velfærdsstigningen har kostet dyrt på frihedskontoen.

Sonni Adolf Blom Christensen (t.h.) er gårdsanger i tredje generation og er her otte-ni år sammen med sin far, Herman, ved et folkemusikarrangement i Aarhus i begyndelsen af 1990'erne.

Sonni Adolf Blom Christensen er gårdsanger i tredje generation. Han er et kæmpe musikalsk talent – spiller skeer, savblad, guitar, bas og en række andre instrumenter. Han synger sin farfars og sine forældres gårdsange og de slagere og sange, han har lært i et miljø af folkemusikere, skæve eksistenser og gøglere, hvor han er færdedes det meste af sit liv.

Han er ofte det beskedne, men naturlige centrum for trioer, kvartetter og større orkestre, som underholder på værtshuse og gader, i kulturhuse, på plejehjem og til festivaler. Han inspirerer unge, der tiltrækkes af folkemusikken og vil lære at spille skeer og savblad og synge de gamle – og nyere – sange. De unge fascineres af Sonni og hans historie og suger til sig, når Sonni optræder, og når han lærer fra sig,

sådan som han selv har oplevet, at andre har lært fra sig.

Det er mesterlære, som det ellers stort set ikke findes i vores samfund i dag. Og det er magi af den slags, der opstår, når musik skaber fællesskab og personlig udvikling.

Men historien om Sonni er ikke blot et eventyr om et omvandrende stykke dansk kulturhistorie. Hans familie er også et lille stykke velfærdshistorie. Han har overlevet vanrøgt og svigt, vold og social elendighed.

Han har balanceret på kanten af en kriminel karriere, og når han ikke er endt som kriminel og misbruger, er det formentlig, fordi de rigtige lærere, plejeforældre, musikalske makkere og socialarbejdere har set hans talent og

holdt fast i, at det var i den musikalske arv, han skulle finde styrke og livsenergi. Og fordi han har en livskraft, som overgår de flestes. Det har sikret hans overlevelse – og gårdsangermusikens fortsatte liv.

Men det har ikke sikret Sonni et liv, hvor hans bidrag til fællesskabet belønnes og anerkendes i kroner og øre, eller hvor han har optimale muligheder for at udnytte og udvikle sit musikalske talent.

Velfærdsdanmark har reddet ham, men aldrig indset, at det har brug for ham.

Dyr økonomisk sikkerhed

Som 22-årig blev Sonni tilkendt førtidspension, og de seneste 10 år har han haft skånejob på et musik- og medieværksted for udviklingshæmmede. Der kan lederen fortælle mig, at han aldrig har mødt en person så musikalsk som Sonni.

Og jeg har set, hvordan Sonni uden tøven tager et nyt instrument til sig og lærer at spille på det – på trods af, at han ifølge en neuropsykologisk undersøgelse »lider af en organisk dysfunktion« og »har nedsat indlæringskapacitet, koncentrationssvigt og mangel på skolemæssige færdigheder«. På samme måde kan han reparere de fleste scootere, knallerter, computere og andre maskiner, han får mellem hænderne.

Men alle disse evner til trods har Sonni formel status som førtidspensionist – med den sikkerhed og de begrænsninger, det medfører. Fordi hans evner – og udfordringer – ikke passer ind i nogen af de oplagte kasser, vi som velfærdssamfund har opfundet, er han endt i den kategori.

Modsat sin farfar, der en stor del af sit liv var omrejsende gårdmusikant, har Sonni måttet afgive en stor del af sin frihed til gengæld for en minimumsindtægt, der giver mulighed for et rimelig værdigt liv. På Musik- og Medieværkstedet kan Sonni bruge nogle af sine musikalske evner, men skånejobbet begrænser også hans udfoldelser og forhindrer, at han bruger tid på folke- og gårdmusikken.

Selvfølgelig ønsker hverken Sonni eller jeg os tilbage til dengang, fattigdom, spædbarnsdød og tuberkulose var udbredt i Danmark. Men det er tankevækkende, at velstandsstigningen har haft en så høj pris på frihedskontoen.

Sonnis farfar, Adolf Victorius Niels Christensen, blev født i 1898 i et fynsk landarbejderhjem, og efter at han i korte perioder var ansat som karl på nogle større gårde og på en træskofabrik, fandt han ud af, at fast arbejde ikke lå til ham. Han satte friheden højere, og selv efter han stiftede familie og bosatte sig i Løgumkloster, tog han lange ture rundt i landet, hvor han tjente til dagen og vejen og lidt til ved at synge og spille.

Han rejste til fods og på cykel med sine instrumenter – banjo, mandolin, savblad, skeer – og digtede undervejs viser om livet på landevejen, om hjemegnen og de egne, han passerede. Han lærte sange fra andre gårdsangere og udvidede hele tiden sit repertoire.

Nedtur

En stor del af dette repertoire overtog sønnen, Herman Blom Christensen. Han begyndte tidligt at optræde med step i skolegården, og som 11-årig kom han

med sin far på turné til København, hvor han bl.a. i Nyhavn oplevede gårdsmusikanter af mange slags og lærte at spille sav. Det var i begyndelsen af 1940'erne, hvor gårdsangen havde sin storhedstid.

Siden mødte Herman den noget yngre Ulla, der var rejst hjemmefra som 15-årig for at arbejde i et lille cirkus. De blev kendt som en af landets bedste gårdsangerduoer. De optrådte i gårde, på markedspladser, i fabrikkantiner og på værtshuse.

Da de efter en sanering af et fattigt kvarter ved havnen i Aarhus flyttede til et nyt socialt boligbyggeri, begyndte velfærdsstatens greb imidlertid at strammes. De havde svært ved at tilpasse sig livet i Velfærdsdanmark, hvor håndværkstraditioner gled ud til fordel for masseproducerede industriprodukter, og sociale ydelser blev parret med kontrol og registrering.

Herman fik dårlig ryg og blev afhængig af offentlig hjælp. Han og Ulla drak for meget og magtede ikke at tage sig af Sonni, der blev født i 1984. Herman gik stadig i gårdene med sin guitar indimellem. Men naboerne sladrede om hans biindtægt, som de mente, burde opgives til skattevæsenet. Han følte sig misforstået og miskendt. Som han sagde:

»Hvis jeg havde flettet peddigrør, kunne jeg have fået tilskud til det. Men bruge det, jeg er god til, kan jeg ikke få lov til ...«

Få år efter døde Herman. Sonnis mor holdt op med at synge, hun drak mere, og omsorgssvigtet af Sonni tog til.

Brødløst talent

Heldigvis var der folk i gårdsangermiljøet, der tog sig af Sonni. Det sociale system sørgede for, at han kom i skole og plejefamilie, og det var både

nødvendigt og godt.

Til gengæld mente sagsbehandlerne tilsyneladende ikke, at Sonnis musikalske evner og tilknytningen til gårdsangermiljøet og dets mesterlæretradition var en ressource.

En enkelt lærer på et kursus for unge så Sonnis talent. Men hun vidste af erfaring, hvor svært det var at få systemet til at finde kreative løsninger til gavn for den enkelte – og fællesskabet. For at redde Sonni fra at blive jaget fra det ene meningsløse aktiveringsforsøg til det andet indstillede læreren ham til førtidspension og var med til at sikre ham et skånejob på et musikværksted for udviklingshæmmede.

Sonni arbejder på 11. år på dette værksted. I sin fritid er han aktiv i en musik- og gøglergruppe for psykisk sårbare. Begge steder bidrager han som inspirator, underviser og medspiller. Dem, der kender han, beskriver, hvordan han bidrager med musik på højt niveau, holder en kulturarv i live og skaber glæde og livsmod. For sin indsats på værkstedet får

han et nærmest symbolsk tillæg til sin førtidspension.

Imens betaler folk i dyre domme for medicin og terapi, der kan afhjælpe stress, depression og oplevelse af meningsløshed. Det koster samfundet dyrt.

Men konkurrencestaten belønner ikke den måde at lege, lære og være på, som karakteriserer det miljø, Sonni – heldigvis – er en del af. Som et af de mennesker, der har fulgt ham en stor del af hans liv, siger: »Sonni giver kærlighed, simpelthen. Han giver liv. Men det er jo ikke noget, vi giver folk løn for i vores samfund.«

Gårdsangerkultur

Lørdag den 25. marts kl.14

En eftermiddag med musik og sang i bedste stil med harmonika, guitar, savblad og skeer.

Malene Fenger Grøndahl med foredrag om gårdsangertraditionen og oplæg til debat om vilkår for de udøvende gårdsangere og andet godtfolk i vores velfærdssamfund.

Sonni og Jacob med sange fra Herman og Ullas og Perletands repertoire.

Kaffe og brød.

Entré:50 kr.

Derefter er der mulighed for aftensmad, hvorefter vi fortsætter festlighederne sammen med Sonni, Jacob, Levino, Monica, Dennis, Grethe, Karl og alle de andre sangere og gøglere af en anden verden, der lige er kommet forbi.